

บทที่ 1

บทนำ

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

✓ การอ่านเป็นการติดตามความรู้ ข้อมูลข่าวสารในด้านต่าง ๆ ที่ได้แพร่หลายถึงกันอย่างรวดเร็วและแปรเปลี่ยนไปตลอดเวลา ซึ่งการติดตามความเคลื่อนไหวและความก้าวหน้าของวิทยาการต่าง ๆ นี้ด้วยตนเองเป็นสิ่งจำเป็นอย่างยิ่งต่อการพัฒนาคุณภาพชีวิตดังที่ สุจริต เพียรชอบและสายใจ อินทร์มพรรษ์ (2536) ได้กล่าวไว้ว่า “การอ่านเป็นทักษะที่มีความสำคัญ เมื่อสังคมวิทยาการเจริญก้าวหน้า ผู้อ่านต้องศึกษาหาความรู้เพื่อให้ทันต่อเหตุการณ์ต่าง ๆ ที่เกิดขึ้น สามารถนำความรู้ที่ได้จากการอ่านมาบูรณาการส่งเสริมพัฒนาการด้านสติปัญญา อารมณ์ และทำให้เกิดความบันเทิงใจอีกด้วย”

✓ การอ่านนอกจากจะเป็นวิธีการติดตามความรู้ด้วยตนเองแล้ว ยังเป็นทักษะสำคัญในการเรียนของนักเรียนในทุกๆระดับ ไม่ว่านักเรียนจะเรียนวิชาใด ๆ นักเรียนต้องใช้ทักษะการอ่านเสมอ ดังนั้น ถ้านักเรียนมีทักษะการอ่านอย่างดีแล้ว การเรียนวิชาอื่น ๆ ก็จะทำให้เกิดผลดีตามไปด้วย ซึ่งตรงกับความเห็นของประสาธ อิศรภักดี (2530) ที่ว่า “หากนักเรียนมีทักษะในการอ่านเป็นอย่างดีแล้ว การเรียนวิชาอื่น ๆ จะบังเกิดผลดีและรวดเร็วขึ้น”

กระทรวงศึกษาธิการตระหนักถึงความสำคัญของการอ่านเป็นอย่างมาก จึงกำหนดให้สอนทักษะการอ่านในทุกๆระดับ ตั้งแต่ระดับประถมศึกษาจนถึงระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย สำหรับหลักสูตรประถมศึกษา พุทธศักราช 2521 (ฉบับปรับปรุง พุทธศักราช 2533) ได้กำหนดจุดประสงค์ในกลุ่มทักษะภาษาไทยว่า มุ่งให้ผู้เรียนมีพัฒนาการทั้งในด้านการฟัง พูด อ่านและเขียนตามควรแก่วัย เห็นคุณค่าของภาษา สามารถใช้ภาษาเป็นเครื่องมือสื่อความคิดและความเข้าใจ รักการอ่าน แสวงหาความรู้ และมีเหตุผล (กรมวิชาการ, 2533)

จากการศึกษาสภาพการสอนอ่านนั้นพบว่า ยังไม่ได้ผลเป็นที่น่าพอใจ กล่าวคือ เมื่อกองวิชาการ สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ (2537) ได้ประเมินความสามารถทางภาษาไทยของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 1-6 ปีการศึกษา 2534 ในด้านความรู้ความสามารถด้านการฟัง การพูด การอ่าน และการเขียน

ผลการประเมินพบว่า อยู่ในระดับน่าพอใจ มีเพียงสมรรถภาพการอ่านในใจ และการอ่านออกเสียงที่นักเรียนจะต้องปรับปรุงให้ดีขึ้น กล่าวคือ นักเรียนมีสมรรถภาพ การอ่านจับใจความเพียงร้อยละ 48 และมีสมรรถภาพการอ่านออกเสียงเพียงร้อยละ 28 เท่านั้น ซึ่งสุรศักดิ์ หลาบมาลา (2531) สรุปสภาพการสอนอ่านว่า ครูส่วนใหญ่ไม่ได้สอนอ่าน เพื่อจับใจความ แต่ใช้เวลาแทบทั้งชั่วโมงสอนอ่านเพื่อตอบคำถามให้ถูกต้องเท่านั้น และบันลือ พดกษะวัน (2532) ยังมีความเห็นว่าครูส่วนใหญ่เน้นการอ่านออกเสียงมากกว่า การสอนอ่านจับใจความ และจากผลการสังเคราะห์งานวิจัยเกี่ยวกับการเรียนการสอน กลุ่มทักษะ ภาษาไทย ระดับประถมศึกษาพบว่า ความสามารถของนักเรียนในด้าน ความเข้าใจในการอ่านยังอยู่ที่ระดับต้องปรับปรุงแก้ไข (กรมวิชาการ, 2538) และจากผลการประเมินผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ปีการศึกษา 2539 พบว่าความสามารถทางภาษาไทยของนักเรียนอยู่ในระดับพอใช้ (สำนักทดสอบ ทางการศึกษา, 2540)

จากข้อมูลเกี่ยวกับผลสัมฤทธิ์ด้านความเข้าใจในการอ่านที่ยังไม่เป็นที่น่าพอใจ นั้น อาจมีสาเหตุเนื่องมาจากองค์ประกอบต่าง ๆ หลายประการที่ส่งผลต่อผลสัมฤทธิ์ในด้านนี้ ดังที่ วาสนา พิทักษ์สาธิต (2527) ได้ศึกษาพบว่า สภาพแวดล้อมทางโรงเรียนและสภาพ ส่วนตัวของนักเรียน เช่น ความรู้เดิม สติปัญญา ความสนใจ เจตคติ ความสัมพันธ์กับ เพื่อนในชั้น ตลอดจนครูผู้สอน การจัดสภาพการเรียนการสอน กลวิธีการเขียน รูปแบบ การเรียน รวมทั้งสภาพแวดล้อมที่บ้าน ฐานะทางเศรษฐกิจสังคม ต่างส่งผลต่อ ผลสัมฤทธิ์ทางการอ่านทั้งสิ้น นอกจากนี้ เรื่องที่นำมาให้อ่านก็เป็นองค์ประกอบสำคัญ ประการหนึ่งที่ส่งผลต่อผลสัมฤทธิ์ด้านความเข้าใจในการอ่านดังเช่นที่ สุชาติ ภิรวัฒน์ (2528) ได้กล่าวถึงเรื่องนี้สรุปได้ว่า เรื่องที่นำมาให้อ่านนั้น บางครั้งยากเกินกว่าที่นักเรียนจะเข้าใจ เมื่ออ่านแล้วไม่เข้าใจจึงจับใจความไม่ได้ ทำให้เกิดความเบื่อหน่ายในการอ่าน

✓ การส่งเสริมให้นักเรียนมีความสนใจในการอ่าน รักการอ่าน เป็นจุดมุ่งหมาย สำคัญอีกประการหนึ่งของหลักสูตรและของประเทศ โดยกระทรวงศึกษาธิการได้กำหนดให้ หอสมุดแห่งชาติเป็นหน่วยงานหนึ่งที่ส่งเสริมให้เยาวชนสนใจการอ่าน ส่งเสริมให้โรงเรียน จัดกิจกรรมปลูกฝังให้นักเรียนมีความสนใจในการอ่าน ซึ่งหอสมุดแห่งชาติได้ร่วมกับองค์การ ยูเนสโกจัดการสัมมนาในระดับชาติเพื่อพัฒนาการอ่าน ปลูกฝังให้เยาวชนสนใจการอ่านขึ้น เมื่อปี พ.ศ. 2528 (กรมวิชาการ, 2529) และได้จัดการสัมมนาในระดับชาติอีกครั้งเมื่อ ปี พ.ศ. 2537 (หอสมุดแห่งชาติ, 2537) โดยได้เสนอแนวทางการจัดกิจกรรมส่งเสริมการอ่าน ในห้องเรียน โรงเรียน และห้องสมุดและส่งเสริมการอ่านนอกโรงเรียน รวมทั้งส่งเสริมการอ่าน แก่ผู้ด้อยโอกาส

จากข้อมูลดังกล่าวมาแล้วข้างต้นนั้นสรุปได้ว่า การสอนเพื่อให้นักเรียนได้พัฒนาทักษะการอ่าน พัฒนาความรู้ความเข้าใจในการอ่าน โดยมีการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนที่เร้าใจให้นักเรียนสนใจเรียน จัดหาบทอ่านที่เหมาะสมกับวัยและความสนใจ และจัดกิจกรรมส่งเสริมให้นักเรียนเกิดความสนใจในการอ่าน จึงเป็นสิ่งที่จำเป็นอย่างยิ่ง

การสอนภาษาแบบธรรมชาติ (Whole Language) เป็นการสอนภาษาแนวหนึ่ง ที่ช่วยพัฒนาการอ่านให้มีประสิทธิภาพและส่งเสริมความสนใจในการอ่านได้แนวทางหนึ่ง กล่าวคือ การสอนภาษาแบบธรรมชาตินั้น จะเน้นตัวผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง ให้นักเรียนได้อ่านวรรณกรรมหรือหนังสือสำหรับเด็กเพื่อให้เด็กเกิดทักษะในการสื่อสารอย่างแท้จริง เน้นความเข้าใจในเรื่องราวต่างๆ มากกว่าการเรียนรู้เรื่องคำ มีการจัดหาสื่อการอ่าน และมีช่วงเวลาให้นักเรียนได้อ่านหนังสือเล่มที่เลือกด้วยตนเอง และเปิดโอกาสให้นักเรียนได้เขียนแสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับเรื่องตามความคิดของตน (Froese, 1996) ต่อมาได้มีผู้นำแนวคิดนี้ไปพัฒนาเป็นวิธีสอนอ่านโดยใช้วรรณกรรมเป็นหลัก คือ จะให้นักเรียนอ่านวรรณกรรมทั้งเรื่อง เพื่อจะได้เข้าใจเรื่องราวและมีปฏิสัมพันธ์กับหนังสือ ซึ่งไวส์แมน (Wiseman, 1992) มีความคิดเห็นในเรื่องนี้ว่าเมื่อนักเรียนได้อ่านหนังสือที่มีเรื่องราวใกล้ตัว ทำให้นักเรียนสามารถอ่านได้ดีขึ้น

จากแนวการสอนภาษาแบบธรรมชาติ (Whole Language) และการสอนโดยใช้วรรณกรรมเป็นหลักดังกล่าวข้างต้นนั้นได้มีผู้นำไปพัฒนาเป็นกระบวนการสอนอ่านแบบหนึ่งคือ กระบวนการสอนอ่านแบบปฏิบัติการ กระบวนการสอนอ่านนี้จะเปิดโอกาสให้นักเรียนได้เลือกหนังสือตามความสนใจมาอ่านเอง ได้เล่าเรื่อง รวมทั้งได้อภิปรายเกี่ยวกับหนังสือที่อ่าน และในการอภิปรายนั้น นักเรียนจะต้องเล่าเรื่องก่อน โดยสรุปใจความตามโครงสร้างของเรื่อง แล้วนำมาเล่า โครงสร้างของเรื่องนั้น ประกอบด้วย แก่นของเรื่อง การจัดฉาก การกล่าวถึงตัวละครในเรื่อง ปัญหาและวิธีการแก้ปัญหา และข้อสรุปของเรื่อง (Marshall, 1983) และ วูด (Wood, 1984) มีความเห็นว่าการเล่าถึงสิ่งที่ เป็นโครงสร้างของเรื่อง จะช่วยให้นักเรียนสามารถคาดการณ์หรือทำนายการดำเนินเรื่อง และการกระทำของตัวละครได้ กันนิง (Gunning, 1992) ได้กล่าวถึงการเล่าเรื่องสรุปได้ว่า การเล่าเรื่องเป็นวิธีการพัฒนาความเข้าใจในการอ่าน ของนักเรียนได้วิธีหนึ่ง วิธีการเล่าเรื่องมี 2 แบบคือ การเล่าเรื่องโดยการพูดและการเล่าเรื่อง โดยการเขียน การเล่าเรื่องทั้ง 2 แบบเป็นการช่วยพัฒนาทักษะทางด้านต่าง ๆ คือ การเล่าเรื่องโดยการพูด เป็นการพัฒนาด้านการใช้ภาษาพูดและการใช้น้ำเสียง และการเล่าเรื่องโดยการเขียน เป็นการพัฒนาด้านการเขียน การสะกดคำและ

การอ่านเรื่องที่ได้เขียนด้วย นอกจากจะพัฒนาทักษะทางภาษาแล้ว การเล่าเรื่องยังเป็นการพัฒนาทักษะด้านการคิดอีกด้วย กล่าวคือ นักเรียนจะต้องคิดเรียบเรียงเรื่องราวต่าง ๆ ให้เป็นไปตามลำดับ คิดเล่าเรื่องด้วยภาษาของตน เพื่อที่จะแสดงให้เห็นว่ามีความเข้าใจในเรื่องนั้นจริง

นอกจากนี้ กระบวนการสอนอ่านแบบปฏิบัติการยังส่งเสริมความสนใจในการอ่านด้วยคือ หนังสือที่นักเรียนเลือกมาอ่านนั้น นักเรียนจะต้องเป็นผู้เลือกเองตามความต้องการและตามความสนใจ ซึ่งความสนใจในการอ่านเป็นองค์ประกอบสำคัญประการหนึ่งที่จะส่งเสริมให้นักเรียนเป็นผู้อ่านที่มีประสิทธิภาพ กล่าวคือ ถ้านักเรียนมีความสนใจในการอ่าน นักเรียนจะเอาใจใส่ กระตือรือร้นที่จะอ่าน และอ่านสิ่งที่ตนสนใจ ผลที่ตามมาคือ นักเรียนจะมีความรู้ที่หลากหลาย และนำความรู้ที่ได้จากการอ่านนั้นไปใช้ในชีวิตประจำวันได้ ดังนั้น การส่งเสริมให้นักเรียนมีความสนใจในการอ่านจึงเป็นสิ่งที่จำเป็นอย่างยิ่ง

จากการได้ศึกษางานวิจัยเกี่ยวกับกระบวนการสอนอ่านแบบปฏิบัติการนั้นพบว่า กระบวนการสอนอ่านแบบปฏิบัติการ เป็นกระบวนการหนึ่งที่จะทำให้นักเรียนสามารถพัฒนาผลสัมฤทธิ์ทางการอ่านและเจตคติต่อการอ่านได้ มีผู้สนใจศึกษาผลของการสอนตามกระบวนการนี้หลายท่านเช่น เมื่อปี ค.ศ. 1987 แอทเวล (Atwell, 1987) ได้คิดค้นและทดลองใช้กระบวนการนี้ ในการสอนอ่านกับนักเรียนเกรด 8 พบว่านักเรียนได้คะแนนจากการทดสอบด้วยแบบทดสอบมาตรฐานสูงกว่านักเรียนที่ไม่ได้เรียนตามกระบวนการนี้ ต่อมาในปี ค.ศ. 1990 แมคเวอร์เทอร์ (Mcwhirter, 1990) พบว่า นักเรียนอ่านและเขียนอย่างสนุกสนานมากขึ้น เมื่อเรียนด้วยวิธีนี้ และในปี ค.ศ. 1992 เคทเซนและฮูชัน (Kletzein & Husion, 1992) ได้สอนนักเรียนเกรด 9 และเกรด 10 ตามกระบวนการสอนอ่านแบบปฏิบัติการสัปดาห์ละ 1 ครั้ง ตลอดปีการศึกษา ผลปรากฏว่านักเรียนมีเจตคติต่อการอ่านดีขึ้น และความสามารถในการอ่านของนักเรียนสูงขึ้นด้วยเช่นกัน

จากข้อมูลดังกล่าวข้างต้นจึงสรุปได้ว่า การอ่านเป็นทักษะสำคัญต่อการเรียนรู้วิชาต่าง ๆ ถ้านักเรียนมีความสนใจในการอ่าน เข้าใจเรื่องที่อ่าน สรุปใจความสำคัญของเรื่องที่อ่านได้จะทำให้นักเรียนเป็นผู้อ่านที่มีประสิทธิภาพและนำความรู้จากเรื่องที่ได้อ่านไปใช้ในการเรียนวิชาต่าง ๆ ได้ดีขึ้น กระบวนการสอนอ่านแบบปฏิบัติการน่าจะเป็นกระบวนการหนึ่งที่น่าจะส่งเสริมให้นักเรียนพัฒนาความเข้าใจในการอ่าน ความสามารถในการเล่าเรื่องและความสนใจในการอ่านได้

หลักสูตรประถมศึกษา พุทธศักราช 2521 (ฉบับปรับปรุง พุทธศักราช 2533) ได้กำหนดมวลประสบการณ์กลุ่มทักษะภาษาไทยไว้เป็น 3 ระดับ คือ ระดับ ป.1 - 2, ระดับ ป.3-4 และระดับ ป.5-6 ซึ่งจะเห็นได้ว่า ชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 และชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 เป็นชั้นที่อยู่ในช่วงแรกของแต่ละระดับ การได้พัฒนานักเรียนที่อยู่ในชั้นดังกล่าว จึงเป็นการวางพื้นฐานเพื่อนำไปสู่การพัฒนานักเรียนในช่วงหลังของแต่ละระดับต่อไป นอกจากนี้แล้วเด็กทั้ง 2 ชั้นนี้ยังเป็นเด็กที่มีพัฒนาการทางสติปัญญาอยู่ในขั้นที่สามารถใช้สมองคิดอย่างมีเหตุผล รู้จักแก้ปัญหาเกี่ยวกับสิ่งต่าง ๆ ที่เป็นรูปธรรมได้ตามทฤษฎีพัฒนาการทางสติปัญญาของเปียเจต์ และเป็นวัยที่เริ่มต้นการอ่านโดยลำพัง และเลือกหนังสืออ่านเองตามความสนใจของตน จากเหตุผลดังกล่าวนี้ ผู้วิจัยจึงมีความเห็นว่านักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 และนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 มีความเหมาะสมที่จะเป็นกลุ่มตัวอย่างในการวิจัยในครั้งนี้

จากเหตุผลดังกล่าวมาแล้วข้างต้น จึงทำให้ผู้วิจัยสนใจศึกษาว่า กระบวนการสอนอ่านแบบปฏิบัติการ สามารถพัฒนาความเข้าใจในการอ่าน ความสามารถในการเล่าเรื่อง และความสนใจในการอ่านของนักเรียนระดับประถมศึกษาที่มีความสามารถในการอ่านภาษาไทยต่างกันได้หรือไม่และส่งผลต่อนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 อย่างไรบ้าง ทั้งนี้เพื่อจะได้นำมาเป็นแนวทางในการพัฒนาการอ่านต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

เพื่อศึกษาผลด้านความเข้าใจในการอ่าน ความสามารถในการเล่าเรื่อง และความสนใจในการอ่านของนักเรียนระดับประถมศึกษาที่มีความสามารถในการอ่านภาษาไทยต่างกัน ระหว่างนักเรียนที่ได้รับการสอนตามกระบวนการสอนอ่านแบบปฏิบัติการ กับนักเรียนที่ได้รับการสอนตามแนวทางการสอนในคู่มือครูของกรมวิชาการ

สมมติฐานการวิจัย

มิลเลอร์ (Miller, 1990) ได้ศึกษาผลของการใช้กระบวนการสอนอ่านแบบปฏิบัติการกับนักเรียนเกรด 4 โดยมีกลุ่มทดลองที่ได้รับการสอนตามกระบวนการสอนนี้ 2 กลุ่ม กลุ่มหนึ่งเป็นนักเรียนที่เรียนเก่ง อีกกลุ่มหนึ่งเป็นนักเรียนที่เรียนอ่อน ส่วนกลุ่มควบคุมเป็นนักเรียนที่เรียนปานกลางและอ่อนคละกันไป ผลการศึกษาพบว่านักเรียนกลุ่มทดลองทั้ง 2 กลุ่ม มีผลสัมฤทธิ์ด้านความเข้าใจในการอ่านสูงกว่ากลุ่มควบคุม นอกจากนี้ สวิฟท์ (Swift, 1993)

ยังได้สอนอ่านตามกระบวนการสอนอ่านแบบปฏิบัติการกับนักเรียนเกรด 6 ของโรงเรียน Hanover Street School, Lebanon ในรัฐนิวแฮมเชียร์ ประเทศสหรัฐอเมริกา โดยได้ใช้เวลาในการสอน 1 ปีการศึกษา ผลการสอนพบว่านักเรียนมีความเข้าใจในการอ่านมากขึ้น ต่อมาโรเบิร์ต (Roberts, 1993) ได้ศึกษา ความเปลี่ยนแปลงด้านผลสัมฤทธิ์ทางการอ่าน เจตคติต่อการอ่านและการเห็นคุณค่าของตนเอง (Self-Esteem) ของนักเรียนที่เรียนอ่อน ในระดับมัธยมศึกษาที่ได้รับการสอนตามกระบวนการสอนอ่านแบบปฏิบัติการ โดยแบ่งเป็นกลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุม กลุ่มทดลองใช้เวลาเรียนสัปดาห์ละ 5 วัน วันละ 42 นาที เป็นเวลา 1 ปีการศึกษา ผลการศึกษาพบว่า นักเรียนกลุ่มทดลองมีผลสัมฤทธิ์ทางการอ่านสูงกว่ากลุ่มควบคุม และเจตคติต่อการอ่านและการเห็นคุณค่าของตนเองของทั้ง 2 กลุ่มไม่แตกต่างกัน

จากการวิเคราะห์กระบวนการสอนอ่านแบบปฏิบัติการนั้นพบว่ามิกิจกรรมสำคัญ นักเรียนต้องปฏิบัติคือ การเขียนบันทึกการอ่าน เขียนแสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับเรื่องที่อ่าน และการอภิปรายกลุ่ม ซึ่งในการทำกิจกรรมดังกล่าวนี้ นักเรียนจะต้องเล่าเรื่องที่อ่านด้วย โดยเล่าถึงสิ่งที่เป็นองค์ประกอบของเรื่องในด้านต่าง ๆ บางครั้งนักเรียนอาจเล่าเรื่องที่อ่านโดยการพูด บางครั้งอาจเล่าเรื่องที่อ่านโดยการเขียน ดังนั้น นักเรียนที่ได้รับการสอนตามกระบวนการสอนอ่านแบบปฏิบัติการ จึงได้ฝึกปฏิบัติเล่าเรื่องอย่างสม่ำเสมอ จึงน่าจะส่งผลให้ความสามารถในการเล่าเรื่องสูงขึ้น

สิ่งสำคัญอีกประการหนึ่งในกระบวนการสอนอ่านแบบปฏิบัติการนั้นคือ นักเรียนจะเป็นผู้เลือกหนังสือมาอ่านเองตามความสนใจของตน โดยเลือกจากหนังสือสำหรับเด็ก ประเภทต่าง ๆ และหนังสืออื่นที่เหมาะสมกับวัยของเด็กที่ครูได้จัดเตรียมไว้ให้ ซึ่งการได้เลือกหนังสืออ่านตามความสนใจนั้น เป็นการตอบสนองความต้องการพื้นฐานในด้านการรู้จักตนเอง รู้ว่าตนเองสนใจอะไรและใช้ความสามารถที่ตนเองมีอยู่เลือกสิ่งที่เหมาะสมกับสภาพความเป็นจริง ทำให้มีความสุขกับการได้เลือกอ่านสิ่งที่สนใจนั้น นอกจากนี้การได้เลือกหนังสืออ่านตามความสนใจนอกจากจะเป็นการตอบสนองความต้องการพื้นฐานแล้ว ยังเป็นการส่งเสริมพัฒนาการด้านความเข้าใจในการอ่านอีกด้วย ดังที่เคียบเบย์ (Kearbey, 1989) ได้ศึกษาเกี่ยวกับความสัมพันธ์ระหว่างความเข้าใจในการอ่าน และเรื่องที่นักเรียนสนใจอ่าน ของนักเรียนเกรด 3 ถึงเกรด 6 ที่มีความสามารถทางการอ่านต่ำกว่าค่าเฉลี่ย ผลการศึกษาพบว่า เมื่อนักเรียนได้อ่านเรื่องที่สนใจ นักเรียนมีความเข้าใจในการอ่านในระดับจับใจความ และระดับสรุปลงความเห็นสูงขึ้น

จากที่ได้กล่าวมาแล้วนั้นจะเห็นได้ว่ากระบวนการสอนอ่านแบบปฏิบัติการ น่าจะสามารถส่งเสริมพัฒนาการด้านความเข้าใจในการอ่าน ความสามารถในการเล่าเรื่อง และความสนใจในการอ่านได้ ดังนั้น ผู้วิจัยจึงตั้งสมมุติฐานการวิจัยดังนี้

1. นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 และนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 ที่ได้รับการสอนตามกระบวนการสอนอ่านแบบปฏิบัติการ จะมีความเข้าใจในการอ่านสูงกว่านักเรียนที่ได้รับการสอนตามแนวทางการสอนในคู่มือครูของกรมวิชาการ
2. นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 และนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 ที่มีความสามารถในการอ่านภาษาไทยต่างกันและได้รับการสอนตามกระบวนการสอนอ่านแบบปฏิบัติการจะมีความเข้าใจในการอ่านหลังการเรียนสูงกว่านักเรียนที่ได้รับการสอนตามแนวทางการสอนในคู่มือครูของกรมวิชาการ ทุกระดับความสามารถ
3. นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 และนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 ที่ได้รับการสอนตามกระบวนการสอนอ่านแบบปฏิบัติการ จะมีความสามารถในการเล่าเรื่องสูงกว่านักเรียนที่ได้รับการสอนตามแนวทางการสอนในคู่มือครูของกรมวิชาการ
4. นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 และนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 ที่มีความสามารถในการอ่านภาษาไทยต่างกัน และได้รับการสอนตามกระบวนการสอนอ่านแบบปฏิบัติการ จะมีความสามารถในการเล่าเรื่องหลังการเรียนสูงกว่านักเรียนที่ได้รับการสอนตามแนวทางการสอนในคู่มือครูของกรมวิชาการ ทุกระดับความสามารถ
5. นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 และนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 ที่ได้รับการสอนตามกระบวนการสอนอ่านแบบปฏิบัติการ จะมีความสนใจในการอ่านมากกว่านักเรียนที่ได้รับการสอนตามแนวทางการสอนในคู่มือครูของกรมวิชาการ
6. นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 และนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 ที่มีความสามารถในการอ่านภาษาไทยต่างกัน และได้รับการสอนตามกระบวนการสอนอ่านแบบปฏิบัติการ จะมีความสนใจในการอ่านหลังการเรียนมากกว่านักเรียนที่ได้รับการสอนตามแนวทางการสอนในคู่มือครูของกรมวิชาการทุกระดับความสามารถ

ขอบเขตของการวิจัย

1. ประชากร

ประชากรในการวิจัยครั้งนี้ได้แก่ นักเรียนระดับประถมศึกษา
ในโรงเรียนวัดมโนรม สังกัดสำนักงานการประถมศึกษาอำเภอศรีราชา จังหวัดชลบุรี

2. ระยะเวลาการทดลอง

ในการทดลองครั้งนี้ใช้ระยะเวลาในการทดลอง 8 สัปดาห์ สัปดาห์ละ 5 วัน วันละ 3 คาบ โดยสอนกลุ่มทดลอง 4 กลุ่ม กลุ่มควบคุม 4 กลุ่ม กลุ่มละ 36 ครั้ง รวม 108 คาบ คาบละ 20 นาที รวมทั้งสิ้น จำนวน 864 คาบ โดยทดลองในภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2540

3. ตัวแปรที่ใช้ในการวิจัย

ตัวแปรที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ ประกอบด้วย

3.1 ตัวแปรอิสระ มี 2 ตัว คือ

1. กระบวนการสอนอ่าน
2. ความสามารถในการอ่านภาษาไทย

3.2 ตัวแปรตาม มี 3 ตัวคือ

1. ความเข้าใจในการอ่าน
2. ความสามารถในการเล่าเรื่อง
3. ความสนใจในการอ่าน

3.3 ตัวแปรอื่น คือ ความคิดเห็นที่มีต่อกิจกรรมการเรียน

ตามกระบวนการสอนอ่านแบบปฏิบัติการ

ข้อดกลงเบื้องต้น

1. นักเรียนมีทักษะพื้นฐานในการอ่านที่เพียงพอ และสามารถปฏิบัติตามกระบวนการสอนได้
2. ความเข้าใจในการอ่าน ความสามารถในการเล่าเรื่อง และความสนใจในการอ่าน สามารถกำหนดค่าด้วยจำนวนตัวเลขและสามารถนำไปวิเคราะห์โดยใช้วิธีการทางสถิติได้
3. คะแนนความเข้าใจในการอ่าน ความสามารถในการเล่าเรื่อง และความสนใจในการอ่านของนักเรียนมีการแจกแจงเป็นปกติ

คำจำกัดความที่ใช้ในการวิจัย

กระบวนการสอนอ่านแบบปฏิบัติการ หมายถึง วิธีสอนที่ประกอบด้วยขั้นตอนต่อไปนี้

ขั้นที่ 1 ชั้นแลกเปลี่ยนประสบการณ์ (5 นาที) ครูหรือนักเรียนเป็นผู้นำเสนอหนังสือสำหรับเด็กประเภทต่าง ๆ เช่น นิทาน บทร้อยกรอง ฯลฯ

ขั้นที่ 2 ขั้นสอนบทเรียนสั้น (5-10 นาที) ครูสอนความรู้เกี่ยวกับการอ่าน การอภิปราย การเล่าเรื่อง การแสดงความคิดเห็น และทักษะที่แสดงถึงความเข้าใจ ในการอ่านเช่น การจับใจความ การสรุปความ การตีความ ฯลฯ

ขั้นที่ 3 ขั้นสำรวจสถานภาพการทำกิจกรรมของนักเรียน (3 นาที) ครูและนักเรียนร่วมกันตรวจแผนภูมิบันทึกกิจกรรมการอ่านของนักเรียน เพื่อนักเรียนจะได้วางแผน การทำกิจกรรมการอ่านในชั่วโมง

ขั้นที่ 4 ขั้นเลือกอ่านด้วยตนเองและการตอบสนอง (30-35 นาที) นักเรียนเลือกอ่านหนังสือด้วยตนเองเป็นเวลา 10 นาที หลังจากนั้นเลือกทำกิจกรรมการอ่าน 1 กิจกรรม จาก 2 กิจกรรม คือ การอภิปรายกลุ่ม หรือการเขียนบันทึกการอ่าน นักเรียนที่เลือกทำ กิจกรรมการอภิปรายกลุ่มเมื่อเสร็จจากการอภิปรายกลุ่มจะต้องเขียนบันทึกการอ่านด้วย ส่วนนักเรียนที่เลือกเขียนบันทึกการอ่านจะเขียนบันทึกเพียงอย่างเดียวไม่ต้องมาอภิปรายกลุ่ม เมื่อครูเสร็จจากการอภิปรายกลุ่มนักเรียนที่ได้นัดหมายครูไว้จะมาพบครูเป็นรายบุคคล

ขั้นที่ 5 ขั้นแลกเปลี่ยนประสบการณ์ (5-10 นาที) ครูและนักเรียนร่วมกัน อภิปรายแลกเปลี่ยนความคิดเห็นต่อสิ่งที่ได้ปฏิบัติ

การสอนอ่านตามแนวทางการสอนในคู่มือครูของกรมวิชาการ หมายถึง การสอนอ่านตามแนวทางการสอน ในคู่มือการสอนภาษาไทย ชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 (กรมวิชาการ, 2537) และคู่มือการสอนภาษาไทย ชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 (กรมวิชาการ, 2537) ซึ่งสรุปได้ดังนี้

ขั้นที่ 1 ขั้นนำเข้าสู่บทเรียน โดยใช้ เพลง เกม หรือกิจกรรมการสนทนา หรืออ่านคำใหม่ หรือตั้งจุดประสงค์การอ่าน หรือการทบทวน

ขั้นที่ 2 ขั้นดำเนินการสอน โดยให้นักเรียนอ่านในใจเนื้อหาบทเรียน หรืออภิปราย ชักถาม ทำแผนภาพโครงเรื่อง อธิบายตามแผนภาพโครงเรื่อง เล่าเรื่องตามแผนภาพโครงเรื่อง

ขั้นที่ 3 ขั้นสรุป โดยครูและนักเรียนร่วมกันอภิปราย สรุปบทเรียน หรือให้นักเรียนเล่นเกมเสริมทักษะ หรือทำแบบฝึกหัด

ความเข้าใจในการอ่าน หมายถึง การที่ผู้อ่านจับใจความ แปลความ ตีความ สรุปความ วิเคราะห์และประเมินค่าเรื่องที่อ่านได้ ดังรายละเอียดต่อไปนี้

จับใจความ คือ บอกใจความสำคัญของเรื่อง บอกรายละเอียดของเรื่อง จัดลำดับเหตุการณ์ของเรื่องได้

แปลความ คือ บอกคำหรือข้อความที่อ่านเป็นข้อความใหม่ที่มีความหมาย ตรงกับความหมายเดิมได้

ตีความ คือ คาดคะเนเหตุการณ์โดยอาศัยข้อมูลจากเรื่องที่อ่าน
สรุปอ้างอิงลงความเห็นได้

สรุปความ คือ บอกสาระสำคัญของเรื่อง ข้อคิดของเรื่อง และข้อสรุปของ
เรื่องได้

วิเคราะห์ คือ แยกแยะความเป็นจริงกับความคิดเห็น เนื้อหาสาระ
ที่เกี่ยวข้องกับเรื่อง ความสำคัญของเรื่อง ความสัมพันธ์ของเรื่อง จุดมุ่งหมายของเรื่องได้
การประเมินค่า คือ แสดงความคิดเห็น ตัดสินคุณค่าของเรื่องและตัวละคร
ในเรื่องได้

ความเข้าใจในการอ่านดังกล่าววัดได้จากคะแนนที่ได้จากการตอบ
แบบทดสอบความเข้าใจในการอ่าน

ความสามารถในการเล่าเรื่อง หมายถึง การพูดหรือการเขียนถึงเรื่อง
ที่อ่านมาแล้ว ซึ่งมีพฤติกรรมดังนี้

การพูดหรือเขียนเกี่ยวกับเรื่อง คือ สามารถพูดหรือเขียนถึงการเริ่มเรื่อง
ตัวละครสำคัญ ประเด็นสำคัญ การเรียงลำดับเหตุการณ์ การสรุปเรื่องและการเล่าได้ตรงกับ
เรื่องที่อ่าน

การพูดหรือเขียนแสดงความคิดเห็น คือ สามารถพูดหรือเขียนความเห็น
เกี่ยวกับเรื่อง และใช้ภาษาได้อย่างถูกต้อง เหมาะสมกับวัย

ความสามารถดังกล่าววัดได้จากคะแนนที่ได้จากแบบประเมินความสามารถ
ในการเล่าเรื่อง

◀ ความสนใจในการอ่าน หมายถึง ความรู้สึก ความคิดเห็นที่มีต่อการอ่าน
ซึ่งมีพฤติกรรมดังนี้

การได้เป็นผู้รับ คือ อ่านหนังสือตามที่กำหนด

การเป็นผู้ตอบสนอง คือ อ่านหนังสือด้วยความสมัครใจ มีความสนุกสนาน
เพลิดเพลินในการอ่านหนังสือ

การเป็นผู้เห็นคุณค่า คือ อ่านหนังสืออยู่เสมอ ค้นหาและติดตาม
อ่านหนังสือ เล่าเรื่องที่อ่าน ถ่ายทอดความรู้ความคิดที่ได้รับแก่ผู้อื่น เห็นประโยชน์ของการอ่าน
และพยายามชักชวนให้ผู้อื่นอ่านหนังสือตาม

ความสนใจดังกล่าววัดได้จากแบบวัดความสนใจในการอ่าน

ความสามารถในการอ่าน หมายถึง การที่ผู้อ่านได้แสดงว่ามีความรู้และความเข้าใจในเรื่องที่อ่านก่อนการทดลอง ซึ่งจำแนกได้เป็นความสามารถในระดับสูง ปานกลาง และต่ำ โดยนำผลที่ได้จากการทำแบบทดสอบความสามารถในการอ่าน ไปปรับเป็นค่าเปอร์เซ็นต์ ซึ่งกำหนดค่าเปอร์เซ็นต์ในการแบ่งกลุ่มดังนี้

ตำแหน่งเปอร์เซ็นต์ที่ 75 ขึ้นไป หมายถึง ผู้มีความสามารถในการอ่านระดับสูง

ตำแหน่งเปอร์เซ็นต์ที่ 26-74 หมายถึง ผู้มีความสามารถในการอ่านระดับปานกลาง

ตำแหน่งเปอร์เซ็นต์ที่ 25 ลงมา หมายถึง ผู้มีความสามารถในการอ่านระดับต่ำ

นักเรียนประถมศึกษา หมายถึง นักเรียนระดับประถมศึกษาในโรงเรียนวัดมโนรม สังกัดคณะกรรมการการประถมศึกษา อำเภอศรีราชา จังหวัดชลบุรี

วิธีดำเนินการวิจัย

1. ศึกษา เอกสาร งานวิจัย และหนังสือเกี่ยวกับวิธีสอนภาษาไทย การสอนอ่านแบบปฏิบัติการ หลักสูตรประถมศึกษาพุทธศักราช 2521 (ฉบับปรับปรุง พ.ศ. 2533)

2. กำหนดกลุ่มตัวอย่าง คือ นักเรียนชั้นประถมศึกษา ปีที่ 3 และนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 ปีการศึกษา 2540 ในโรงเรียนวัดมโนรม สังกัดสำนักงานการประถมศึกษาอำเภอศรีราชา จังหวัดชลบุรี

3. จัดห้องเรียนเป็นกลุ่มควบคุมและกลุ่มทดลองด้วยการสุ่มอย่างง่าย ได้นักเรียนที่เป็นกลุ่มทดลองชั้นละ 2 ห้องเรียน และนักเรียนที่เป็นกลุ่มควบคุมชั้นละ 2 ห้องเรียน

4. สร้างเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย คือ แบบทดสอบความสามารถในการอ่าน สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 แบบทดสอบความสามารถในการอ่านสำหรับชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 แบบทดสอบความเข้าใจในการอ่าน สำหรับชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 แบบทดสอบความเข้าใจในการอ่านสำหรับชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 แบบทดสอบความสนใจในการอ่าน แบบประเมินความสามารถในการเล่าเรื่อง และแบบสัมภาษณ์

5. นำแบบทดสอบความเข้าใจในการอ่าน และแบบวัดความสนใจในการอ่านไปทดสอบกับนักเรียนก่อนการทดลอง (pre-test) และประเมินความสามารถในการเล่าเรื่องก่อนการเรียน

6. ผู้วิจัยสอนกลุ่มทดลอง 4 ห้องเรียน ห้องเรียนละ 36 ครั้ง ครั้งละ 3 คาบ คาบละ 20 นาที รวม 108 คาบ รวมสอน 4 ห้องเรียนเป็นจำนวน 432 คาบ และผู้ช่วยวิจัยสอนกลุ่มควบคุม 4 ห้องเรียน ห้องเรียนละ 36 ครั้ง ครั้งละ 3 คาบ คาบละ 20 นาที รวม 108 คาบ รวมสอน 4 ห้องเรียนเป็นจำนวน 432 คาบ ใช้เวลาในการสอนทั้งหมด 8 สัปดาห์ สัปดาห์ละ 5 วัน วันละ 3 คาบ รวมทั้งสิ้น 8 ห้องเรียน เป็นจำนวน 864 คาบ

7. เมื่อสอนครบตามกำหนดแล้ว นำแบบทดสอบความเข้าใจในการอ่าน และแบบวัดความสนใจในการอ่าน ไปทดสอบกับนักเรียนหลังการทดลอง (post-test) และประเมินความสามารถในการเล่าเรื่องหลังการเรียน

8. นำข้อมูลที่ได้มาวิเคราะห์ ด้วยการหาค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน วิเคราะห์ความแปรปรวนสองทาง (Two-way ANOVA) และทดสอบค่าที (t-test)

9. สรุปผลการวิเคราะห์และอภิปรายผล

ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

1. ได้แนวทางในการปรับปรุงและพัฒนาวิธีสอนอ่านที่ส่งเสริมความเข้าใจในการอ่าน ความสามารถในการเล่าเรื่อง และความสนใจในการอ่าน
2. ช่วยพัฒนาความสามารถของนักเรียนในด้านความเข้าใจในการอ่าน การเล่าเรื่อง และพัฒนาความสนใจในการอ่าน
3. ได้แนวทางแก่ผู้สอนทักษะทางภาษาในการที่จะนำไปจัดการเรียนการสอนในระดับอื่น ๆ ต่อไป

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย